

פָּרָשַׁת וַיֵּרָא • עִסְקֵי הַטָּהֳרָה שֶׁל אַבְרָהָם

במאמר זה מבואר שאברהם אבינו היה עוסק תמיד בטהרה וכל מאכליו היו טהורים. ויבאר מדוע עסק בטהרה, ומה היה מטהר ואיך היה מטהר. ויבאר ענין העץ שנטע אברהם, והמעיין שהיה נובע תחתיו, ואיך היה מפרסם את האמונה לכל בני העולם.

תָּא חֲזֵי - בוא וראה, **כָּל מַה דְּאָכִיל** - שאוכל **אַבְרָהָם, בְּטָהֳרָה אִיהוּ קָא אָכִיל** - הוא אוכל, שהיה שומר שלא יִטמאו המאכלים והמשקים. **וּבְגִין כַּךְ** - ובגלל כן, **אַקְרִיב קַמַּיְיהוּ וְאָכְלֵי** - הקריב את המאכלים לפני המלאכים ואכלו, כלומר, כיון שהיו מאכליו ומשקיו טהורים היו יכולים המלאכים לאכול מהם.

ומבאר איך היתה נשמרת הטהרה בביתו של אברהם.

וְנָטִיר אַבְרָהָם בְּבֵיתֵיהּ - ושומר היה אברהם בתוך ביתו, על **דַּכְיָא וּמְסָאֲבוּתָא** - הטהרה והטומאה, **דַּאֲפִילוּ בַּר נָשׁ דְּאִיהוּ מְסָאֵב** - שאפילו איש שהוא טמא, **לָא יָכִיל לְקָרְבָא לְבֵיתֵיהּ** - לא היה יכול להתקרב לביתו של אברהם, **כְּדֵין יְדַע אַבְרָהָם דְּהָא מְסָאֵב אִיהוּ** - אז ידע אברהם שהאיש הזה טמא הוא, **וַעֲבִיד (נ"א לא הוה משמש בביתיה, עד דעביד) לֵיהּ טְבִילָה** - ועשה לו טבילה, ונטהר מיד אם היה טמא בטומאת קרי, **אוֹ** אם היה טמא בטומאה שצריך להמתין שבעה ימים כדי להיטהר, **עֲבִיד לֵיהּ לְנַטְרָא שְׁבְעָה יוֹמִין כְּדְקָא חָזֵי לֵיהּ בְּבֵיתֵיהּ** - עשה לו שישמור הטמא וימתין שבעה ימים כראוי לו בביתו, ואחר כך היה טובל, ורק לאחר טהרתו היה בא לביתו של אברהם, **וְהָכִי הוּא וַדַּאי** - וכן הוא ההלכה בוודאי, שטמא קרי טובל מיד, וטמא זב טובל לאחר שבעה ימים, וכמו שהולך ומבאר.

לאחר שביאר איך טיהר אברהם את אנשיו מטומאתם, מבאר כי כן הוא על פי דיני טהרת הטמא.

תָּא חֲזֵי - בוא וראה, **כְּתִיב** - כתוב (דברים כג יא) 'כִּי יִהְיֶה בְךָ **אִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִהְיֶה טָהוֹר מִקְרֶה לָיְלָה** וְיָצָא אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה **וְגוֹ'**, מבואר כי מי שארע לו קרי נטמא וצריך לצאת מחוץ למחנה. ושואל, **מַאי תַּקָּנְתֵּיהּ** - מהי תקנתו, איך יטהר מטומאתו. ומתרץ שמוכח מפסוק (שם פסוק יב) **'וְהָיָה לִפְנוֹת עֶרֶב יִרְחַץ בַּמַּיִם** וּכְבֹא הַשֶּׁמֶשׁ יָבֹא אֶל תּוֹךְ הַמַּחֲנֶה', שלאחר שיטבול ימתין שיעריב השמש ויטהר מטומאתו, ויוכל להיכנס למחנה.

ואם **אֵעֶרַע בֵּיהּ** - אירעה אצל מי שנטמא בקרי עוד **טוּמְאָה אַחֲרָא** - אחרת מלבד טומאת קרי, **כְּגוֹן** טומאת **זִיבָה, (נ"א סגירו או נדה) אוֹ סְגִירוּ** - צרעת, **אוֹ** טומאת **נִדָּה,** אשר אז נמצא **דַּהֲווּ תְּרֵי מְסָאֲבוּ** - שיש עליו שני מיני טומאות. ולכן, כיון שנטמא בטומאה המצרכת ספירת שבעה, **לָא סָגֵיא לֵיהּ בְּהַהִיא טְבִילָה** - אינו מספיק לו הטבילה ההיא שהוא טובל לטומאת הקרי, אלא צריך שימתין שבעה ימים ואחר לטבול שוב משום הטומאה השניה. וכל זאת **(בגין) בֵּין דְּאֵעֶרַע בֵּיהּ** - שאירע אצלו **קְרִי, קוֹדֶם דְּקַבֵּיל טוּמְאָה אַחֲרָא** - שאירע אצלו קרי לאחר שנטמא בטומאה החמורה האחרת, תמיד אין הטבילה מועלת להיטהר אף מטומאת קרי עד שיטהר גם מן הטומאה החמורה.

לאחר שביאר שכל הטמאים הטביל אברהם, מבאר שאת הנשים הטבילה שרה.

ומבאר, **וְאַבְרָהָם וְשָׂרָה** שניהם **הֲווֹ מְתַקְּנֵי** - היו מתקנים **טְבִילָה לְכוּלְּהוּ** - לכולם, באופן ד**אִיהוּ לְגַבְרֵי** - שאברהם טבל את האנשים, **וְאִיהִי לְנַשֵּׁי** - ושרה טבלה את הנשים.

והולך ומבאר מדוע שייך אברהם דווקא לעסק הטהרה.

תָּא חֲזֵי, כָּל מַה דְּאָכִיל אַבְרָהָם, בְּטָהֳרָה אִיהוּ קָא אָכִיל, וּבְגִין כַּךְ, אַקְרִיב קַמַּיְיהוּ וְאָכְלֵי.

וְנָטִיר אַבְרָהָם בְּבֵיתֵיהּ, דַּכְיָא וּמְסָאֲבוּתָא, דַּאֲפִילוּ בַּר נָשׁ דְּאִיהוּ מְסָאֵב לָא יָכִיל לְקָרְבָא לְבֵיתֵיהּ, כְּדֵין יְדַע אַבְרָהָם דְּהָא מְסָאֵב אִיהוּ וַעֲבִיד (נ"א לא הוה משמש בביתיה, עד דעביד) לֵיהּ טְבִילָה, אוֹ עֲבִיד לֵיהּ לְנַטְרָא שְׁבְעָה יוֹמִין כְּדְקָא חָזֵי לֵיהּ בְּבֵיתֵיהּ, וְהָכִי הוּא וַדַּאי.

תָּא חֲזֵי, כְּתִיב (דברים כג יא) **'אִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִהְיֶה טָהוֹר מִקְרֶה לָיְלָה' וְגוֹ', מַאי תַּקָּנְתֵּיהּ, וְהָיָה לִפְנוֹת עֶרֶב יִרְחַץ בַּמָּיִם'** (שם פסוק יב).

אֵעֶרַע בֵּיהּ טוּמְאָה אַחֲרָא, כְּגוֹן זִיבָה, (נ"א סגירו או נדה) אוֹ סְגִירוּ אוֹ נִדָּה, דַּהֲווּ תְּרֵי מְסָאֲבוּ, לָא סָגֵיא לֵיהּ בְּהַהִיא טְבִילָה, (בגין) בֵּין דְּאֵעֶרַע בֵּיהּ קֶרִי קוֹדֶם דְּקַבֵּיל טוּמְאָה אַחֲרָא, (בגין) בֵּין דְּאֵעֶרַע בֵּיהּ לְבָתַר.

וְאַבְרָהָם וְשָׂרָה הֲווֹ מְתַקְּנֵי טְבִילָה לְכוּלְּהוּ, אִיהוּ לְגַבְרֵי, וְאִיהִי לְנַשֵּׁי.

מַאי טַעְמָא אִעֲסַק אַבְרָהָם לְדַכְּאָה לִבְנֵי נָשָׁא. בְּגִין דְּאִיהוּ טָהוֹר, וְאִקְרֵי טָהוֹר, דִּכְתִיב (איוב יד ד) **'מִי יִתֵּן טָהוֹר מִטָּמֵא לֹא אֶחָד', 'טָהוֹר', דָּא אַבְרָהָם, דִּנְפַק מִתָּרַח.**

רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר, בְּגִין לְתַקָּנָא הַהוּא דַּרְגָּא דְּאַבְרָהָם. וּמַאן אִיהוּ מַיִ"ם, בְּגִין כַּךְ אַתְקִין לְדַכָּאָה בְּנֵי עָלְמָא בְּמַיָּא.

וּבְשַׁעֲתָא דְּאִזְמִין לַמַּלְאָכִין, שֵׁירוּתָא דְּמִלּוֹי, מַה כְּתִיב (בראשית שם פסוק ד) **'וּיקַח נָא מְעַט מַיִם** וְרַחֲצוּ רַגְלֵיכֶם', הרי שהענין הראשון שהיה חפץ לעסוק עמהם הוא הטהרה על ידי המים, והוא **בְּגִין לְאִתְתַּקְּפָא הַהוּא דַּרְגָּא דְּמַיִין שָׁרָאן בֵּהּ** - כדי לחזק אותה דרגה שהמים שורים בה, שעל ידי שיטהרו במים יתחזקו המים על תיקונם.

מוסיף כי אברהם ושרה היו מטהרים גם מעבודה זרה.

ומסיים רבי שמעון, **וּבְגִין כַּךְ** - ומשום כך נמצא, כי אברהם **הֲוָה מְדַכֵּי לְכָל בְּנֵי נָשָׁא מִכֹּלָּא** - היה מטהר את כל האנשים מן הכל. ומפרש, **מְדַכֵּי לוֹן מִסְּטָרָא דַּעֲבוֹדָה זָרָה** - מטהר אותם מצד טומאת עבודה זרה, כמו שיבאר להלן איך היה מטהרם מעבודה זרה, **וּמְדַכֵּי לוֹן מִסְּטָרָא דְּמָסָאֲבָא** - ומטהר אותם מצד שאר הטומאות שהיה להם, כגון קרי וזיבה על ידי הטבילה. **וּכְמָה דְּאִיהוּ מְדַכֵּי לְגוּבְרִין** - וכמו שאברהם היה מטהר את האנשים, **הָכִי נַמִּי** - כך גם היתה

שָׂרָה מְדַכְּאַת לְנַשִּׁין, וְאִשְׁתְּכָחוּ כֻּלְּהוּ דְּאַתְיָין לְגַבַּייהוּ,
דָּכְיָין מִכֹּלָּא.

תָּא חֲזֵי, אִילָנָא נְטַע אַבְרָהָם בְּכָל אֲתַר דְּדִיוּרֵיהּ תַּמָּן,
וְלָא הֲוָה סָלִיק בְּכָל אֲתַר כְּדְקָא יָאוּת, כַּד בִּשְׁעָתָא דְּדִיוּרֵיהּ בְּאַרְעָא דִּכְנָעַן.

וּבְהַהוּא אִילָנָא הֲוָה יָדַע, מַאן דְּאִתְאַחִיד בֵּיהּ בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וּמַאן דְּאִתְאַחִיד בְּעַבּוֹדָה זָרָה. מַאן דְּאִתְאַחִיד בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, אִילָנָא הֲוָה פָּרִישׂ עַנְפּוֹי וְחַפֵּי עַל רֵישֵׁיהּ, וַעֲבִיד עֲלֵיהּ צִלָּא יָאָה. וּמַאן דְּאִתְאַחִיד בְּסִטְרָא דַּעֲבוֹדָה זָרָה, הַהוּא אִילָנָא הֲוָה אִסְתַּלַק, וְעַנְפּוֹי הֲווֹ סָלְקִין לְעֵילָּא, כְּדֵין הֲוָה יָדַע אַבְרָהָם, וְאַזְהִיר לֵיהּ, וְלָא אַעֲדֵי מִתַּמָּן עַד דְּאִתְאַחִיד בְּמֵהֵימְנוּתָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא.

וְהָכִי, מַאן דְּאִיהוּ דַכְיָא (ד"א ל"ג הכי), מְקַבֵּל לֵיהּ אִילָנָא, מַאן דְּאִיהוּ מְסָאֵב, לָא מְקַבֵּל לֵיהּ, כְּדֵין יָדַע אַבְרָהָם, וּמְדַכֵּי לוֹן בְּמַיָּא.

וּמַעֲיָינָא דְּמַיָּא הֲוָה תְּחוֹת הַהוּא אִילָנָא, וּמַאן דְּצָרִיךְ טְבִילָה, מַיָּד מַיִין סָלְקִין לְגַבֵּיהּ, וְאִילָנָא אִסְתַּלְקִין עַנְפּוֹי, כְּדֵין יָדַע אַבְרָהָם דְּאִיהוּ מְסָאֵב, וּבָעֵי טְבִילָה מַיָּד. וְאִם לָאו, מַיָּא נְגִיבָן, כְּדֵין יָדַע דְּבָעֵי לְאִסְתָּאֲבָא, וּלְאִסְתַּמְּרָא שַׁבְעָה יוֹמִין.

תָּא חֲזֵי, דַּאֲפִילּוּ בְּשַׁעְתָּא דְּאַזְמִין לוֹן לַמַּלְאָכִין, אֲמַר לוֹן, 'וְהִשָּׁעֲנוּ תַּחַת הָעֵץ' (שם), בְּגִין לְמֶחֱמֵי וּלְמִבְדַּק בְּהוּ. וּכְהַהוּא אִילָנָא הֲוָה בָּדִיק לְכָל בְּנֵי עָלְמָא.

וְרָזָא (לקבל) דָּא, בְּגִין קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא קָא (עבד) אֲמַר, דְּאִיהוּ אִילָנָא דְּחַיֵּי לְכֹלָּא, וּבְגִין כַּךְ, 'וְהִשָּׁעֲנוּ תַּחַת הָעֵץ', וְלֹא תַּחַת עֲבוֹדָה זָרָה.

וְתָא חֲזֵי, כַּד חָב אָדָם, בְּעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע חָב, דִּכְתִיב (שם ב יז) 'וּמֵעֵץ הַדַּעַת' וְגוֹ', וְאִיהוּ בֵּיהּ חָב, וּגְרַם מוֹתָא לְעָלְמָא. מַה כְּתִיב (שם ג כב), 'וְעַתָּה פֶּן יִשְׁלַח יָדוֹ וְלָקַח גַּם מֵעֵץ הַחַיִּים' וְגוֹ', (וגרם מותא לכל בני עלמא).

וְכַד אָתָא אַבְרָהָם, בְּאִילָנָא אַחֲרָא אַתְקִין עָלְמָא, דְּהוּא אִילָנָא דְּחַיֵּי, וְאוֹדַע מְהֵימְנוּתָא לְכָל בְּנֵי עָלְמָא.

תָּא חֲזֵי - בוא וראה, אִילָנָא - אילן היה נְטַע אַבְרָהָם בְּכָל אֲתַר דְּדִיוּרֵיהּ תַּמָּן - בכל מקום שהיה דר שם, ואפילו בחוץ לארץ, וְלָא הֲוָה סָלִיק בְּכָל אֲתַר כְּדְקָא יָאוּת - ולא היה עולה בכל מקום כראוי, בַּר בְּשַׁעְתָּא דְּדִיוּרֵיהּ בְּאַרְעָא דִּכְנָעַן - מלבד בשעה שהיה דר בארץ כנען.

ומבאר כי האילן היה מראה מי הוא עובד עבודה זרה.

וּבְהַהוּא אִילָנָא הֲוָה יָדַע - ובאותו האילן היה אברהם יודע ומכיר, מַאן דְּאִתְאַחִיד בֵּיהּ בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא - מי שנאחז בו בהקדוש ברוך הוא, וּמַאן דְּאִתְאַחִיד - ומי שנאחז בַּעֲבוֹדָה זָרָה. ומפרש, כי מַאן דְּאִתְאַחִיד בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא - מי שהיה אחוז בהקדוש ברוך הוא, אִילָנָא הֲוָה פָּרִישׂ עַנְפּוֹי וְחַפֵּי עַל רֵישֵׁיהּ, וַעֲבִיד עֲלֵיהּ צִלָּא יָאָה - היה האילן פורש את ענפיו ומחפה על ראשו, ועושה עליו צל נאה. וּמַאן דְּאִתְאַחִיד בְּסִטְרָא - ומי שהיה אחוז בצד דַּעֲבוֹדָה זָרָה, הַהוּא אִילָנָא הֲוָה אִסְתַּלַק, וְעַנְפּוֹי הֲווֹ סָלְקִין לְעֵילָּא - היה האילן ההוא מתעלה ממנו, וענפיו היו עולים למעלה כדי שלא יסוככו עליו, כְּדֵין הֲוָה יָדַע - אז היה יודע אַבְרָהָם שהוא עובד עבודה זרה, וְאַזְהִיר לֵיהּ - והזהיר אותו שלא יעבוד עבודה זרה, וְלָא אַעֲדֵי מִתַּמָּן - ולא זז משם, עַד דְּאִתְאַחִיד בְּמֵהֵימְנוּתָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא - עד שנאחז באמונה בהקדוש ברוך הוא.

כשם שהיה האילן מראה מי נטמא בעבודה זרה כך היה מראה מי נטמא בשאר טומאות.

וְהָכִי - וכך היה האילן מבחין גם בין הטמאים והטהורים. כי מַאן דְּאִיהוּ דַכְיָא (ד"א ל"ג הכי) - מי שהוא טהור, היה מְקַבֵּל לֵיהּ אִילָנָא - מקבל אותו האילן, והיה פורש מעליו את ענפיו, וּמַאן דְּאִיהוּ מְסָאֵב - ומי שהוא טמא, לָא היה מְקַבֵּל לֵיהּ - האילן, והיה מסלק את ענפיו למעלה, כְּדֵין יָדַע - אז ידע אַבְרָהָם שהוא טמא, וּמְדַכֵּי לוֹן בְּמַיָּא - ומטהר אותו במים.

ומוסיף כי מעיין מים היה תחת האילן שהיה מראה באיזה טומאה נטמא.

וּמַעֲיָינָא דְּמַיָּא הֲוָה תְּחוֹת הַהוּא אִילָנָא - ומעיין של מים היה תחת אותו האילן, וּמַאן דְּצָרִיךְ - ומי שצריך טְבִילָה, מַיָּד היו מַיִין סָלְקִין לְגַבֵּיהּ - המים עולים לקראתו כדי לטהרו, וְאילו אִילָנָא - האילן אִסְתַּלְקִין עַנְפּוֹי - היו מסתלקים ענפיו ממנו, כְּדֵין - בזה יָדַע אַבְרָהָם דְּאִיהוּ מְסָאֵב - שהוא טמא, וּמזה שכבר עלו המים היה יודע שהוא בָּעֵי - צריך טְבִילָה מַיָּד, כלומר, שנטמא בטומאת קרי, ואינו צריך להמתין שבעה ימים. וְאִם לָאו, שהיה בטומאה שצריך להמתין שבעה ימים עד הטבילה, אז היו מַיָּא נְגִיבָן - המים מתייבשים, וּכְדֵין - ובזה יָדַע אברהם, דְּבָעֵי לְאִסְתָּאֲבָא - שצריך עוד להישאר טמא, וּלְאִסְתַּמְּרָא שַׁבְעָה יוֹמִין - ולשמור שבעה ימים נקיים מלהיטמא, ואחר כך יטבול במים.

ומבאר כי לכן הושיב אברהם את המלאכים תחת העץ.

ומוסיף, תָּא חֲזֵי - בוא וראה, דַּאֲפִילּוּ בְּשַׁעְתָּא דְּאַזְמִין לוֹן לַמַּלְאָכִין - שאפילו בשעה שהזמין אברהם את המלאכים, ועדיין לא ידע בבירור שהם מלאכים, אֲמַר לוֹן - אמר להם, 'וְהִשָּׁעֲנוּ תַּחַת הָעֵץ' (שם), בְּגִין לְמֶחֱמֵי וּלְמִבְדַּק בְּהוּ - כדי לראות ולבדוק בהם את אמונתם וטהרתם. וּכְהַהוּא אִילָנָא הֲוָה בָּדִיק לְכָל בְּנֵי עָלְמָא - ובאילן ההוא היה בודק את כל בני העולם.

וְרָזָא (לקבל) דָּא - וסוד ופנימיות הכוונה במה שאמר אברהם לבאים בצילו 'וְהִשָּׁעֲנוּ תַּחַת הָעֵץ', בְּגִין קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא קָא (עבד) אֲמַר - בגלל הקדוש ברוך הוא אמר כי העץ הוא משול להקב"ה, דְּאִיהוּ אִילָנָא דְּחַיֵּי לְכֹלָּא - שהוא עץ החיים לכולם, כי הקב"ה הוא מקור כל החיים, וּבְגִין כַּךְ - ומשום כך, אמר להם 'וְהִשָּׁעֲנוּ תַּחַת הָעֵץ', לומר לבאים לביתו הַאמינו בה' שהוא אילנא דחיי וחוסו בצילו, וְלֹא 'תשענו תַּחַת עֲבוֹדָה זָרָה', כלומר אל תאמינו ואל תבטחו בעבודה זרה.

ויבאר שעל ידי שעסק אברהם בתיקון העולם על על ידי עץ החיים תיקן את חטא עץ הדעת.

וְתָא חֲזֵי - ובוא וראה את הטעם מדוע היה עוסק אברהם בתיקון העולם על ידי עץ החיים לגלות שהקב"ה הוא מקור כל החיים שבעולם, ואין מקור חיים לאחר. כי הנה כַּד חָב - כשחטא ופגם אָדָם הראשון, בְּעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע חָב - חטא ופגם, דִּכְתִיב - שנאמר (שם ב יז) 'וּמֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע לֹא תֹאכַל מֻמָּנּוּ כִּי בְּיוֹם אֲכָלְךָ מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת' וְגוֹ', וְאִיהוּ בֵּיהּ חָב - ואדם הראשון בעץ הדעת חטא ופגם, ובזה גרם שייראה כאילו יש לרע מציאות ומקור חיים בפני עצמו שהוא שורש עבודה זרה, וְעל ידי זה גָּרַם מוֹתָא לְעָלְמָא - גרם מיתה לכל העולם. וכיון שהוא נדבק בעץ הדעת שהוא גורם המות, לכן אחר שחטא מַה כְּתִיב - כתוב (שם ג כב), 'וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהִים הֵן הָאָדָם הָיָה כְּאַחַד מִמֶּנּוּ לָדַעַת טוֹב וָרָע וְעַתָּה פֶּן יִשְׁלַח יָדוֹ וְלָקַח גַּם מֵעֵץ הַחַיִּים וְאָכַל וָחַי לְעֹלָם' וְגוֹ' (וגרם מותא לכל בני עלמא), שגירשו הקדוש ברוך הוא מגן עדן, כדי שלא יוכל ליקח ולהתדבק בעץ החיים שהוא היפך עץ הדעת שהתדבק בו, כיון שהוא זה שגרם את המיתה בעולם.

וְלכן, כַּד אָתָא - כאשר בא אַבְרָהָם לתקן את חטאו של אדם הראשון שפגם על ידי עץ הדעת, בְּאִילָנָא אַחֲרָא אַתְקִין עָלְמָא - באילן אחר היה מתקן את העולם, דְּהוּא אִילָנָא דְּחַיֵּי - שהוא עץ החיים שהוא לעומת עץ הדעת שהוא גורם המיתה, וְהוא על ידי דְּאוֹדַע מְהֵימְנוּתָא לְכָל בְּנֵי עָלְמָא - שהודיע האמונה לכל בני העולם כי גילה להם שהקב"ה לבדו הוא מקור כל החיים ואין מקום לעבודה זרה בעולם.

נפשי צמאה לדעת
כל רז סודך
זוהר הקדוש המבואר > עם פירוש "הכתר והכבוד"
ביאור בשפה ברורה הפותח את לב הלומה, עם מקורות וביאורים על פי גדולי המפרשים
מרכז הזמנות: 1800-22-55-66
אהל"ב: 0054-437 (718) | אירושה: 0176-8806-44-20
להשיג בחנויות הספרים המובחרות